

Xarxa de Suport als Arxius Municipals de la Diputació de Barcelona

Carles Vicente i Guitart
Jaume Enric Zamora i Escala

Resum

El present article presenta d'una forma esquemàtica l'acció que ha desenvolupat la Diputació de Barcelona a través de l'Oficina de Patrimoni Cultural en matèria de patrimoni documental local. Partint de la funció i àmbit d'actuació de la Diputació de Barcelona s'explica el model d'actuació seguit així com les línies d'aplicació del Programa d'Arxius Municipals. A continuació, es presenten estadísticament els resultats assolits des de l'any 1992 fins el 2000 i, per últim, s'esbossen les futures línies de treball.

1 Funció i àmbit d'actuació de la Diputació de Barcelona

1.1. Funció de la Diputació de Barcelona

L'acció de la Diputació de Barcelona que du a terme en el patrimoni documental municipal s'emmarca en la competència que li atribueix la legislació d'*assistència i cooperació jurídica, econòmica i tècnica als municipis, especialment als de menor capacitat econòmica i de gestió.* (Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases del Règim Local, art. 36, 1r. Punt, lletra b).

1.2. Àmbit territorial d'actuació de la Diputació de Barcelona

L'àmbit d'actuació de la Diputació de Barcelona és la província de Barcelona, que en termes de població es distribueix en els següents trams:

HABITANTS	Nº TOTAL MUNICIPIIS	%
- 1.000 h.	112	36
1.001/5.000	95	31
5.001/10.000	41	13
10.001/25.000	32	10
25.001/50.000	16	5
+ 50.000 h	15	5
TOTAL	311	100%

Per tant, com es pot comprovar, un 67% dels municipis tenen menys de 5.000 habitants i un 80% dels municipis tenen menys de 10.000 habitants. Podem extreure fàcilment la conclusió que hi ha un percentatge força elevat de municipis que tenen uns baixos índexs de població, amb uns mitjans tècnics i humans certament limitats fet que, d'entrada, significa un condicionant però que alhora no hauria d'eximir als ajuntaments de les seves responsabilitats vers el seu patrimoni documental.

2 Gènesi i model d'actuació

L'any 1992 davant d'una realitat deficitària, en general, dels arxius municipals, la Diputació de Barcelona a partir d'un conveni signat amb l'Associació d'Arxivers de Catalunya, crea un model d'actuació que s'ha anat consolidant al llarg d'aquests anys en un procés progressiu de normalització del sector.

Aquest model s'ha anat traduint en la formalització d'un conveni estàndard de col·laboració entre els ajuntaments interessats i la pròpia Diputació de Barcelona, en el qual podem destacar els següents compromisos:

Objectiu del conveni: Organització del fons documental municipal.
2 FASES: 1ª fase: Organització del fons documental municipal. 2ª fase: Manteniment de l'organització.
Compromisos per part de la DB: <ul style="list-style-type: none"> • Assumpció del personal tècnic i programa informàtic en l'organització del fons documental municipal, en la primera fase. • Coordinació i gestió.
Compromisos per part de l'Ajuntament: <ul style="list-style-type: none"> • Condicionament de l'espai destinat a arxiu municipal. • Material d'arxivament. • Assumpció de la segona fase de manteniment.
Compromís per part d'ambdues institucions: <ul style="list-style-type: none"> • Seguiment.

La primera fase finalitza amb l'edició d'un tríptic divulgatiu de l'arxiu municipal organitzat, que assumeix la Diputació de Barcelona.

3 Línies actuals d'aplicació del programa

Les línies d'aplicació del programa d'arxius són les següents:

- Tal com hem presentat en el punt anterior l'acció de la Diputació de Barcelona s'ha centrat i se centra en l'actualitat en l'organització efectiva dels fons municipals sempre entesa com una intervenció global del fons documental municipal amb l'objectiu que l'arxiu municipal esdevingui una eina operativa a fi de possibilitar la posada en marxa del servei d'arxiu municipal. Aquest suport directe en l'organització s'ofereix a aquells municipis amb una població de fins a 10.000 habitants.

Aquesta organització es realitza a través del conveni presentat anteriorment i la iniciativa sempre sorgeix del propi ajuntament.

El personal que ha realitzat aquesta tasca, fins el mes d'octubre de 1998, ha estat a través d'encàrrecs externs a arxivers (tècnics superiors, amb formació i experiència en arxius). A partir del mes de novembre de 1998 la feina la realitza un equip de 8 arxivers contractats directament per la Diputació de Barcelona, situació que dona més estabilitat i solidesa al projecte. L'equip és coordinat per un tècnic que s'ubica a l'Oficina de Patrimoni Cultural de la mateixa diputació.

En aquest apartat podem constatar que en ajuntaments entre 5.000 i 10.000 habitants o superiors a aquest darrer nombre, un cop organitzat el conjunt del fons documental, cal cercar i potenciar fórmules del tipus de l'arxiver compartit, amb la implicació directa per part dels ajuntaments (Exemple: comarca del Bages), és a dir, un arxiver que pugui mantenir l'arxiu municipal de diferents municipis veïns.

No obstant, cal modular i potenciar fórmules de formació i suport tècnic al personal administratiu dels propis ajuntaments per tal d'assegurar una certa autosuficiència en aquelles tasques més elementals de l'arxiu municipal (control de les consultes internes, criteris d'arxivament, preparació de transferències, etc.).

- Una segona línia és l'assessorament i el suport tècnic als municipis, en matèria de patrimoni documental local. En aquest punt cal esmentar la tasca pedagògica que es desenvolupa en aspectes puntuals (des d'explicar la teoria arxivística als tècnics i polítics dels ajuntaments, les funcions dels arxius i dels arxivers, directrius en trasllats de documentació, recomanacions en l'adquisició de mobiliari d'arxiu, etc.).

Aquest suport tant es dona a ajuntaments amb servei d'arxiu, és a dir, amb personal, com a ajuntaments que no disposen de servei d'arxiu (sense personal).

- Una altra línia de suport és la redacció de projectes d'organització dels serveis d'arxiu municipal per tal d'analitzar la situació inicial d'un arxiu municipal i a partir d'aquí proposar i recomanar les solucions més viables (a diferents nivells: tractament arxivístic, personal, infraestructures, ...).

Aquest suport se centra en bona part en municipis majors de 10.000 habitants en els quals les condicions inicials motiven un pla director per tal de rectificar i normalitzar la situació de l'arxiu municipal. Aquesta línia de suport ha donat, encara que lentament, els seus primers fruits en la dignificació i normalització de les infraestructures i la creació de places d'arxivers.

- Pel que fa al suport directe en el manteniment -la segona fase en el conveni-, tot i assumit sobre el paper per cada ajuntament, la Diputació de Barcelona l'ha iniciada de forma experimental, en alguns municipis petits (fins a 1.000 habitants) i en l'actualitat s'està treballant en el disseny d'un pla per tal de continuar-lo d'una forma més sistemàtica.

Per últim, la Diputació de Barcelona no ha deixat de banda dues línies de treball fonamentals per al sector dels arxius municipals, en general, i per al personal dels arxius municipals, en particular, com són:

- Les Publicacions tècniques i estudis relacionades amb els arxius municipals.

- *Estudi dels arxius municipals en la circumscripció de Barcelona* (1988).
- *Cens d'arxius municipals de la província de Barcelona* (1991).
- *La gestió dels documents administratius* de Michel Roberge (1993).

- *Manual de condicions mínimes per a la instal·lació del servei d'arxiu municipal* (1995).
- *Proposta de Reglament del Servei d'arxiu municipal* (1997).
- *Laboratori d'Arxivers Municipals* (1997).
- *Manual de condicions mínimes per a la instal·lació del servei d'arxiu municipal* (actualització en curs – publicació prevista per a l'any 2001).

- I la formació adreçada al sector professional de l'arxivística municipal.

- Seminari *Els arxius locals i la dinamització cultural* (1992).
- Seminari *Arxius, història local i acció cultural* (1993).
- Suport a diverses iniciatives de l'Associació d'Arxivers de Catalunya en aquest camp: *IV, V, VI, VII Jornades d'Arxivística de Catalunya* (1993/1995/1997/1999) i a les *Jornades d'Estudi i Debat* (1994/1996/1998/2000).
- *Curs per a auxiliars d'arxius* (1996).
- *Laboratori d'Arxius Municipals*, trobades de debat amb un col·lectiu d'arxivers municipals (1996).
- *Curs per a auxiliars d'arxius* (2ª edició -1997).
- *Difondre l'arxiu, divulgar el patrimoni documental*, jornada monogràfica d'arxius municipals (1998).
- *1r Laboratori d'Arxius Municipals*, dedicat al tema *L'arxiu municipal i les relacions amb el ciutadà*, jornada organitzada per l'Associació d'Arxivers de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona i la Diputació de Barcelona (2000).

4 Estadística: 1992-2000

Presentem els resultats del Programa d'Arxius Municipals, des de l'any 1992 fins al mes de desembre de 2000:

- *Quadre d'intervencions efectuades en arxius municipals (segons habitants):*

HABITANTS	Nº TOTAL MUNICIPIIS	INTERVENCIONS EFECTUADES
- 1.000 h.	112	47
1.001 a 5.000	95	54
5.001/10.000	41	36
10.001/25.000	32	29
25.001/50.000	16	5
+ 50.000 h	15	7
TOTAL	311	178

• *Quadre d'arxius municipals organitzats (segons habitants):*

HABITANTS	Nº MUNICIPIS	ORGANITZACIÓ	%
- 1.000 h.	112	42	37,5
1.001 a 5.000	95	48	50,52
5.001/10.000	41	21	51,21
10.001/25.000	32	6	18,75
25.001/50.000	16	-	-
+ 50.000 h	15	1	6,6
TOTAL	311	118	37,94

• *Quadre per tipus d'intervenció (segons habitants):*

HABITANTS	Nº MUNICIPIS	Assessorament	Projecte	Organització	Manteniment
- 1.000 h.	112	3	-	42	2
1.001 a 5.000	95	3	3	48	-
5.001/10.000	41	7	8	21	-
10.001/25.000	32	10	13	6	-
25.001/50.000	16	1	4	-	-
+ 50.000 h	15	3	3	1	-
TOTAL	311	27	31	118	2

• *Quadre per tipus d'intervenció (segons comarques):*

Comarques	Nº MUNICIPIS	Assessorament	Projecte	Organització	Manteniment
Alt Penedès	27	1	2	8	
Anoia	33	3	1	3	
Bages	35	2		20	
Baix Llobregat	30	2	4	6	
Barcelonès	5		2	1	
Berguedà	30	1		19	2
Garraf	6			3	
Maresme	30	5	6	7	
Osona	48	1	2	23	
Vallès Occidental	23	4	7	4	
Vallès Oriental	44	8	7	24	
TOTAL	311	27	31	118	2

5 Línies de futur

De cara a l'any 2001 es vol avançar en el Programa d'Arxius Municipals per tal d'oferir solucions en la segona fase, de manteniment, com a continuació de la primera fase d'organització dels fons documentals dels ajuntaments, fins ara assumida només en la "teoria" pels Ajuntaments a través dels convenis signats amb la Diputació de Barcelona.

Aquesta segona fase hauria d'incloure:

- Millora en la gestió dels documents administratius (fase activa).
- Millora del circuit documental.
- Normalització de transferències.
- Actualització de l'inventari automatitzat.
- Aplicació de les Taules d'Avaluació Documental.
- Aprofundiment dels instruments de descripció.
- Tractament arxivístic d'altres fons documentals.
- Potenciació de la difusió dels fons.
- Etc.

La hipòtesi de treball sobre la que es treballa és la següent:

1. La Diputació a través dels 8 arxivers itinerants podria plantejar-se assumir anualment el suport directe al manteniment dels ajuntaments fins a 5.000 habitants , els quals representen actualment 90 municipis dels 118 on s'ha actuat fins a l'actualitat.

En aquest tram pensem que caldria fer una subdivisió entre:

0- 1.000 habitants: Assumpció directe del manteniment per l'arxiver itinerant amb la formació escaient al personal de l'ajuntament. (42 municipis).

1.001- 5.000 habitants: Assumpció directe del manteniment per l'arxiver itinerant amb suport d'un "responsable de l'arxiu" de l'ajuntament. Les operacions habituals –consultes, transferències, arxivament- de l'arxiu municipal haurien de ser gradualment desenvolupades en la pràctica per un "interlocutor-responsable" de l'arxiu (auxiliar i/o administratiu assignat a aquesta tasca) del mateix ajuntament. Aquest encaix hauria de concretar-se al màxim per no caure en una dependència absoluta de l'assistència de l'arxiver itinerant. (48 municipis).

Aquests dos trams podrien esdevenir el principal destinatari amb suport directe per part del personal de la Diputació de Barcelona.

2.- En el tram de 5001 a 10.000 habitants , amb 21 intervencions realitzades fins a l'actualitat, caldria plantejar alguna fórmula de cooperació amb suport econòmic de la Diputació però amb gestió de personal tècnic assumit per l'ajuntament.

Això s'hauria de traduir amb la contractació per part de l'ajuntament d'un arxiver a temps parcial compartit, per exemple, amb un municipi veí o pròxim. La Diputació de Barcelona podria oferir assessorament tècnic i, a més, suport econòmic anual per al personal tècnic.

3.- En el tram a partir de 10.000 habitants , la Diputació de Barcelona podria oferir assessorament tècnic puntual però seria del tot necessari que l'ajuntament assumís la contractació d'un responsable per al servei d'arxiu municipal. Es podria estudiar alguna fórmula de cooperació econòmica per part de la Diputació de Barcelona per al personal tècnic.

Les dues darreres línies de treball encetades recentment són:

- A través del conveni entre l'Associació d'Arxivers de Catalunya i la Diputació de Barcelona, s'ha creat un **Grup de Treball "Informàtica, Internet i Arxius Municipals"**, amb l'objectiu d'analitzar l'estat actual dels arxius municipals en relació a aquests temes, tenint com a prioritat, la definició de l'arquitectura d'un programa informàtic estàndard per als arxius municipals. Alhora es vol potenciar l'aprofitament de les noves tecnologies i internet envers els arxius municipals.
- Per últim, una altra línia de treball encetada és l'enquesta que s'ha tramès als *arxius municipals que disposen de personal tècnic* per tal d'analitzar la seva situació actual (tractament arxivístic, infraestructures, personal, etc.) amb l'objectiu de cercar els avantatges que pot comportar la possibilitat de *mancomunat serveis, treballar en xarxa* i, en definitiva, millorar els serveis dels arxius municipals.

A tall de conclusió, el Programa d'Arxius Municipals de la Diputació de Barcelona té com a objectiu immediat, perfilar un model d'actuació que pugui adaptar-se a les diferents necessitats territorials i demogràfiques de la província de Barcelona, a través d'una autèntica xarxa de cooperació i suport en matèria de patrimoni documental local. Per això, som conscients que cal avançar en la definició d'estàndards en el dimensionat dels arxius municipals petits i mitjans, pel que fa al tractament de la informació, la dotació de personal, la definició dels equipaments, etc.

www.diba.es/opc/arxius.htm

